

Європейському Союзу деякі країни обмежують дії страховиків, що не входять до Співтовариства, крім агентської діяльності, морського страхування та обов'язкового страхування, наприклад, страхування цивільної відповідальності власників автотранспорту і страхування повітряного транспорту. Спеціальні дозволи вимагаються в Бельгії та Іспанії. В Австрії іноземний страховик повинен бути зареєстрований як акціонерне товариство.

Щодо визначення національного режиму, то деякі країни вводять більш високий податок на премію, сплачену для придбання страхового поліса компанією, що базується в країні, яка не входить до ЄС. Шведські податки на страховиків «третіх» країн у галузі всіх видів страхування, крім страхування життя, є вищими, ніж для страховиків країн ЄС. Існують вимоги до громадянства для членів ради директорів страхових компаній у Фінляндії та Швеції (частина з них повинна бути громадянами Фінляндії чи Швеції).

Європейське співтовариство і країни-учасниці ставлять завдання прискорювати і роз'яснювати процес ліцензування і визнання. Зокрема, вони зобов'язуються розглянути прохання про дозвіл на діяльність з прямого страхування протягом 6 місяців і подавати інформацію претендентам щодо аналізу їхніх запитів. ЄС дає гарантію, що національні регулювальні органи країн-учасниць узагалі не вимагатимуть попереднього схвалення умов страхового договору чи тарифів рівня премій.

**Овсієнко О. В., к.е.н., доц.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
кафедра економічної теорії**

ТРАНСФОРМАЦІЯ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ У ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Соціальна держава – явище історичне. І сам процес її виникнення, і набір притаманних їй функцій тісно пов'язані зі змінами у суспільному виробництві. Оскільки останнє носить циклічний характер, обумовлений технологічними змінами і закономірностями руху капіталу, ритміка циклів (особливо кондратьєвських) суттєво позначається на інтенсивності соціальної активності держави та її змісті. Так, держава соціальних послуг та її подальша модифікація у державу загального добробуту у IV К-циклі уможливили реалізацію зростаючих вимог до робочої сили, висунутих IV технологічним укладом, створили необхідні соціальні умови для підвищення ступеня готовності суспільства до

впровадження інновацій. Технологічна основа наступного, V К-циклу (ІТ-технології), потребувала лібералізації соціальної держави, зміщення акцентів на підтримку самоорганізації та саморозвитку як окремих індивідів, так і їх об'єднань, розширення економічної, соціальної та духовної свободи.

У сучасних умовах розвиток соціальної держави теж пов'язаний зі змінами у суспільному виробництві. Головною закономірністю нового, постіндустріального способу виробництва та його відмінністю від попереднього, індустріального, стає використання інтелектуальних компонентів – знань, інформації, науково-технічних досліджень – як самостійних, подекуди вирішальних факторів господарського розвитку. Невід'ємність цих компонентів від людини суттєво посилює її роль у суспільстві, перетворює творчі можливості особистості, її здатність опанувати, генерувати та використовувати нові знання на основне суспільне багатство.

За таких умов людський потенціал виступає не просто рушійною силою сучасного виробництва, а й його головною метою. Уперше в історії людства критерієм суспільного прогресу стає не нагромадження матеріального багатства, збільшення випуску та удосконалення продукції, а розвиток людини та її здібностей, постійне розширення можливостей задоволення фізичних та духовних потреб. Підвищення ролі загальнокультурних, освітніх характеристик людини в господарському розвитку посилює соціальну спрямованість пріоритетів економіки, розширює межі діяльності держави. Слова Й. Шумпетера: «капіталістична система не загине від економічного краху, проте сам її успіх підриває суспільні інститути, що її захищають, та «неминуче» створить умови, у яких вона не зможе вижити та поступиться місцем соціалізму» [1, с. 439], – також вказують на безальтернативність соціалізації економічного розвитку та використання принципів соціалізму у державному устрої.

Перехід до постіндустріального способу виробництва спричиняє постійну трансформацію не тільки функцій, а й моделі соціальної держави:

- по-перше, зміни у відносинах власності, розповсюдження її асоційованих форм, зниження порівняної значущості приватної власності, а також поява засобів виробництва, принципово невідчужуваних від працівника, значно підвищує потенціал добровільного співробітництва між людьми (ринкова кооперація, схеми взаємодопомоги). Так, А. Бузгалін, підкреслює, що одним з найбільш динамічних секторів світового господарства стає «економіка солідарності» [2, с. 18], заснована на різних формах

суспільного розпорядження і привласнення. Відповідно, відбувається подолання індивідуалізму, активне відтворення коопераційних зв'язків у системі «індивід – група – суспільство», а завданням держави стає вдосконалення інфраструктури участі громадян у вирішенні соціальних проблем;

- по-друге, нові характеристики людського розвитку, зумовлені оновленням технологічної основи виробництва, а саме: можливість свідомо змінювати власну природу, якість та тривалість життєвого циклу і його окремих фаз; розширення доступу до раніше існуючих в обмеженій кількості благ; звільнення від матеріальної та речової залежності, – потребують розширення свободи вибору, що виявляється сумнівним в умовах прив'язки економічних прав до громадянства. Модель відносин «державна – особистість», як і економічний спосіб її втілення – перерозподіл матеріального багатства, мають еволюціонувати у напрямі іншої моделі – «державна – громадянське суспільство – особистість» та іншого способу її реалізації – удосконалення соціальних і інституціональних обмежень;

- по-третє, в умовах поступового звільнення від матеріальної залежності змінюватиметься зміст функцій соціальної держави, пов'язаних з забезпеченням рівності прав. Можна припустити, що оскільки основне багатство нового суспільства (знання та здібності) є невідчужуваним від працівника, досягнення рівності значно ускладниться, а зусилля держави зосереджуватимуться не на перерозподілі матеріального багатства, а на забезпеченні рівності доступу до нематеріальних благ.

На завершення слід підкреслити, що у суспільства існує можливість дати адекватну відповідь на виклики постіндустріального способу виробництва і без участі держави, що послаблюватиме її інститути. Адже, як зазначав І. Бентам: «чим сильніше суспільство, тим слабкіша держава, і навпаки».

Література

1. Шумпетер, Й. А. Теория экономического развития. Капитализм, социализм и демократия [Текст] : пер. с англ. / Й. А. Шумпетер. – М. : Эксмо, 2007. – 864 с.

2. Бузгалин, А. В. Частная собственность устарела [Текст] / А. В. Бузгалин // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. – Серія «Економічна теорія та право». – 2011. – № 3. – С. 5-19.